

POSITIE VAN DE ORDEDIENST

doordat wij denken dat zij bepaald een eigen rol willen spelen . . . Uw plaatselijke voorbeelden vloeien voort uit het feit dat de OD-leiding onze orders, met of zonder opzet, niet verspreid heeft. Maar als wij deze plaatselijke heren zeggen wat er gebeuren moet en hoe, dan heb ik tot nu toe geen last gehad, zij . . . werken nu goed mee . . . Weest u dus gerust – wij zijn allesbehalve eenzijdig . . . In haast, met hartelijke groet.¹

Moeilijkheden dus, zowel in Zuid-Limburg als in Noord-Brabant. Slechts in Zeeland deden die zich, voorzover ons bekend, niet voor. Twee factoren waren hierbij van belang: ten eerste dat de militaire commissarissen, zoals de van der Schueren in Den Bosch had gedaan (hetzelfde geschiedde in Tilburg, Breda en elders in Noord-Brabant), OD-functionarissen spoedig inschakelden, ten tweede dat de leden van de belangrijkste illegale organisaties op grond van vooraf gehouden besprekingen na de bevrijding in één organisatie opgingen: de OD.

★

Wij kunnen ons de gevoelens van teleurstelling die bij vrijwel alle OD-functionarissen werden gewekt, levendig indenken. Van de zomer van '42 af had Six bij zijn gewestelijke commandanten de indruk gewekt dat de OD belast zou worden met de uitoefening van het militair gezag. De voorbereiding van die uitoefening had hij hun uitdrukkelijk opgedragen en men moet niet onderschatten tot hoeveel arbeid dat had geleid – een arbeid die clandestien moest worden verricht met alle gevaren van dien. Achter onze beknopte beschrijving moet men de gecompliceerde werkelijkheid zien. Als kapitein van Dijk in Eindhoven in staat was, op de dag der bevrijding prompt zeventienhonderd grensbewakers en duizend man stoottroepen te mobiliseren, dan betekende zulks dat talrijke OD'ers maandenlang avond na avond op pad waren geweest om personen op te sporen, adressen te noteren, afspraken te maken, een waarschuwingsstelsel op te bouwen, dat alles in de verwachting dat men, waren de Geallieerden eenmaal verschenen, als OD naar voren zou kunnen treden teneinde te kunnen helpen bij de bevrijding van het vaderland. Maar die OD kreeg geen taak – hij werd, met één zet als het ware, op de achtergrond geschoven.

¹ Brief, z.d., van prins Bernhard aan van Heuven Goedhart, weergegeven in diens nota aan de Enquêtecommissie, *Enq.*, dl. V b, p. 482.